

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
ATHANASIOSA RANTOSA,
predstavljeni 2. marca 2023¹

Zadeva C-718/21

L. G.

proti

Krajowa Rada Sądownictwa

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska))

„Predhodno odločanje – Člen 267 PDEU – Pojem ‚sodišče‘ – Pristojnost Sodišča – Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU – Učinkovito sodno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije – Načeli neodstavljalivosti in neodvisnosti sodnikov – Možnost nadaljevanja opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi upokojitvene starosti – Učinki izjave volje za nadaljevanje opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi te starosti, ki je pogojeno s soglasjem drugega organa – Učinki prekoračitve roka za predložitev take izjave“

I. Uvod

1. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe je vložil Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (senat za izredni nadzor in javne zadeve, v nadaljevanju: senat za izredni nadzor) Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska) v okviru pritožbe, ki jo je vložil L. G. (v nadaljevanju: pritožnik), sodnik na Sąd Okręgowy w K. (regionalno sodišče v K., Poljska), zoper sklep Krajowa Rada Sądownictwa (nacionalni sodni svet, Poljska, v nadaljevanju: KRS), s katerim je ta odločil, da v zvezi z njim ne bo nadaljeval postopka za izdajo soglasja za nadaljevanje opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi upokojitvene starosti, ker je potekel rok za predložitev izjave volje o tem.

2. S tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe se najprej postavlja občutljivo vprašanje, ali je senat za izredni nadzor „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU. Navedeni predlog za sprejetje predhodne odločbe se vsebinsko v bistvu nanaša na razlago načela neodstavljalivosti in neodvisnosti sodnikov kot korelata „načela učinkovitega sodnega varstva“, ki je določeno v členu 19(1), drugi pododstavek, PEU, glede na nacionalno ureditev, s katero je, prvič, učinek izjave sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, pogojen s soglasjem KRS, in drugič, določen absolutni prekluzivni rok za predložitev te izjave.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

3. Obravnavana zadeva spada v okvir nedavnih reform poljskega sodnega sistema² in obsežne s tem povezane sodne prakse Sodišča, ki je med drugim nastala na podlagi tožb zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jih je vložila Evropska komisija,³ in predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki so jih vložila poljska sodišča.⁴

II. Pravni okvir: poljsko pravo

A. Zakon o vrhovnem sodišču

4. Ustawa o Sądzie Najwyższym (zakon o vrhovnem sodišču) z dne 8. decembra 2017,⁵ s katerim je bil med drugim ustanovljen senat za izredni nadzor, v členu 26(1) določa:

„[Senat za izredni nadzor] je pristojen za izredna pravna sredstva, spore v zvezi z volitvami in izpodbijanja veljavnosti nacionalnega ali ustavnega referendumu, ugotavljanje veljavnosti volitev in referendumov, druge zadeve javnega prava, vključno s spori o varstvu konkurence, regulaciji energetike, telekomunikacijah in železniškem prometu ter spori, v okviru katerih se vložijo pravna sredstva zoper odločbe Przewodniczy Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji [(predsednik nacionalnega sveta za radiotelevizijo, Poljska)] ali zaradi prekomernega trajanja postopkov pred splošnimi sodišči in vojaškimi sodišči ter pred [Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče)]“

B. Zakon o organizaciji splošnih sodišč

5. Člen 69(1) in (1b) ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (zakon o organizaciji splošnih sodišč) z dne 27. julija 2001, kakor je bil spremenjen,⁶ določa:

„1. Sodniki se upokojijo, ko dopolnijo starost 65 let, razen če najmanj šest mesecev in ne prej kot dvanajst mesecev pred dopolnitvijo navedene starosti [KRS] ne predložijo izjavo, v kateri navedejo, da želijo še naprej opravljati sodniško funkcijo, in potrdilo, sestavljeno v skladu s pogoji, ki veljajo za sodniške kandidate, da jim njihovo zdravstveno stanje omogoča izpolnjevanje sodniških obveznosti.

[...]

² Natančneje, nedavne reforme Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), kar se tiče senata za izredni nadzor, in KRS.

³ Glej sodbe z dne 24. junija 2019, Komisija/Poljska (Neodvisnost vrhovnega sodišča) (C-619/18, EU:C:2019:531; v nadaljevanju: sodba Neodvisnost vrhovnega sodišča); z dne 5. novembra 2019, Komisija/Poljska (Neodvisnost splošnih sodišč) (C-192/18, EU:C:2019:924; v nadaljevanju: sodba Neodvisnost splošnih sodišč), in z dne 15. julija 2021, Komisija/Poljska (Disciplinska ureditev za sodnike) (C-791/19, EU:C:2021:596; nadaljevanju: sodba Disciplinska ureditev za sodnike). V zvezi s četrto tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti trenutno postopek še poteka (Komisija/Poljska, C-204/21), bila pa je predmet sklepnih predlogov generalnega pravobranilca A. M. Collinsa z dne 15. decembra 2022 (EU:C:2022:991).

⁴ Glej sodbe z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča) (C-585/18, C-624/18 in C-625/18, EU:C:2019:982; v nadaljevanju: sodba A. K.); z dne 26. marca 2020, Miasto Łowicz in Prokurator Generalny (C-558/18 in C-563/18, EU:C:2020:234); z dne 2. marca 2021, A. B. in drugi (Imenovanje sodnikov vrhovnega sodišča – pravno sredstvo) (C-824/18, EU:C:2021:153; v nadaljevanju: sodba A. B.); z dne 6. oktobra 2021, W. Ż. (Senat za izredni nadzor in javne zadeve vrhovnega sodišča – Imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798; v nadaljevanju: sodba W. Ż.); z dne 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim in drugi (od C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931); z dne 22. marca 2022, Prokurator Generalny (Disciplinski senat vrhovnega sodišča – Imenovanje) (C-508/19, EU:C:2022:201), in z dne 29. marca 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235; v nadaljevanju: sodba Getin Noble Bank). Te reforme so tudi predmet številnih tekočih zadev, med drugim združenih zadev YP in drugi (Odvzem imunitete in suspenz sodnika) (C-615/20 in C-671/20) ter G. in drugi (Imenovanje sodnikov na splošna sodišča na Poljskem) (C-181/21 in C-269/21), ki so bile predmet sklepnih predlogov generalnega pravobranilca A. M. Collinsa z dne 15. decembra 2022 (EU:C:2022:986 in EU:C:2022:990).

⁵ Dz. U. 2018, pozicija 5.

⁶ Kodificirano besedilo, Dz. U. 2020, pozicija 2072.

1b. [KRS] lahko sodniku odobri, da še naprej opravlja sodniško funkcijo, če je nadaljnje opravljanje njegove funkcije v skladu z legitimnim interesom izvajanja sodne oblasti ali pomembnim družbenim interesom, pri čemer upošteva racionalno uporabo osebja splošnih sodišč in potrebe, ki izhajajo iz delovne obremenitve posameznih sodišč. Sklep [KRS] je dokončen. Če postopek o podaljšanju sodniške funkcije ob dopolnitvi starosti iz odstavka 1 še ni končan, sodnik sodniško funkcijo opravlja do konca navedenega postopka.

[...]“

C. Zakon o KRS

6. Člen 42 Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa (zakon o KRS) z dne 2. maja 2011, kakor je bil spremenjen,⁷ določa:

„1. Sklepi, ki jih KRS izda v posameznih primerih, so obrazloženi.

2. Obrazložitev sklepa se pripravi v enem mesecu od njegovega sprejetja.

3. Sklepi, izdani v posameznih primerih, so vročeni udeležencem v postopku skupaj z obrazložitvijo in poukom o načinu njihovega izpodbijanja pred vrhovnim sodiščem.“

7. Člen 44(1) zakona o KRS določa:

„Udeleženec v postopku lahko vloži tožbo pri [Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče)] z utemeljitvijo, da sklep [KRS] ni zakonit, če ni v posebnih pravilih določeno drugače. [...]“

III. Spor o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

8. Pritožnik je z dopisom z dne 30. decembra 2020 v skladu s členom 69 zakona o organizaciji splošnih sodišč KRS predložil izjavo, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti 65 let, ki naj bi jo dopolnil 12. junija 2021, še naprej opravljati sodniško funkcijo.⁸ Pritožnik je z dopisom z dne 31. decembra 2020 pri KRS vložil tudi prošnjo za ponoven začetek teka roka za vložitev izjave, ker je prekoračil rok šestih mesecev pred dopolnitvijo upokojitvene starosti za vložitev te izjave, ki je določen v tej določbi.⁹

9. KRS je s sklepom z dne 18. februarja 2022 navedeno izjavo razglasil za nedopustno, ker je bila vložena po izteku roka šestih mesecev pred dopolnitvijo upokojitvene starosti, ki je določen v navedeni določbi, sprejel pa je tudi sklep o ustavitvi postopka in tako zaključil postopek v zvezi z izdajo soglasja za nadaljnje opravljanje sodniške funkcije.¹⁰

⁷ Kodificirano besedilo, Dz. U. 2021, pozicija 269.

⁸ Zadevni izjavi, ki jo je posredoval predsednik Sąd Okręgowy w K. (regionalno sodišče v K.), so bila priložena zdravniška in psihološka spričevala, spričevala o sposobnosti za opravljanje sodniške funkcije ter spričevala o psihičnih zmognostih, ki so zahtevana z upoštevnostjo ureditvijo.

⁹ V zvezi s tem pojasnjuje, da je ta rok zamudil zaradi kopice obveznosti, povezanih s tekočim sodniškim delom.

¹⁰ Ta sklep je bil sprejet po tem, ko je ekipa, ki jo je *ad hoc* imenoval predsednik KRS, predlagala ustavitve postopka, brez mnenja ministra za pravosodje, ki je bil obveščen o tem imenovanju.

10. Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), pri katerem je pritožnik vložil pritožbo zoper ta sklep¹¹ in ki se je sestalo kot senat za izredni nadzor, ki je predložitveno sodišče, se sprašuje, ali člen 69 zakona o organizaciji splošnih sodišč krši načeli neodstavljenosti in neodvisnosti sodnikov iz člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, ker je, prvič, s to določbo opravljanje sodniške funkcije po dopolnjeni upokojitveni starosti pogojeno s soglasjem drugega organa, kar bi lahko vplivalo na vsebino sodb, ki jih izda zadevni sodnik, in ker je, drugič, z navedeno določbo predvidena prekluzija prošnje za opravljanje sodniške funkcije po dopolnitvi upokojitvene starosti v primeru prekoračitve roka za njeno vložitev, ne glede na učinke upokojitve v konkretnih okoliščinah, zlasti glede interesov izvajanja sodne oblasti ali morebitnega obstoja pomembnega družbenega interesa.

11. V teh okoliščinah je senat za izredni nadzor Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) prekinil odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložil ti vprašanji:

- „1. Ali člen 19(1), drugi pododstavek, [PEU] nasprotuje določbi nacionalnega prava, kakršna je člen 69(1b), prvi stavek, [zakona o organizaciji splošnih sodišč], v skladu s katero je učinkovanje izjave sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, odvisno od soglasja drugega organa?
2. Ali člen 19(1), drugi pododstavek, [PEU] nasprotuje taki razlagi nacionalne določbe, v skladu s katero je prepozno vložena izjava sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, brez učinka ne glede na okoliščine, v katerih je prišlo do neupoštevanja roka, in pomen tega neupoštevanja za postopek o soglasju za nadaljnje opravljanje sodniške funkcije?“

12. Pisna stališča so predložili KRS, poljska, danska in nizozemska vlada ter Komisija. KRS, poljska, belgijska in nizozemska vlada ter Komisija so na obravnavi 8. novembra 2022 ustno predstavili stališča. Pritožnik, KRS, belgijska in nizozemska vlada ter Komisija so predložili tudi pisna stališča o sklepu predložitvenega sodišča z dne 3. novembra 2022, s katerim je to Sodišču predložilo dodatno stališče k predlogu za sprejetje predhodne odločbe zlasti v zvezi s svojim statusom „sodišča“ v smislu člena 267 PDEU.

IV. Analiza

A. Pristojnost Sodišča

1. Dvomi glede tega, ali je predložitveno sodišče „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU

13. Komisija ter belgijska in nizozemska vlada izražajo dvome glede opredelitve predložitvenega sodišča kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.

¹¹ Pritožnik je vložil tudi predlog za odložitev učinkovanja izpodbijanega sklepa, ki mu je Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) ugodilo s sklepom z dne 29. aprila 2021.

14. Člani senata za izredni nadzor, ki je bil ustanovljen z zakonom o vrhovnem sodišču, so bili namreč za sodnike Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) imenovani na predlog KRS, podan z resolucijo št. 331/2018 z dne 28. avgusta 2018 (v nadaljevanju: resolucija št. 331/2018) v spodaj opisanih okoliščinah:

- to resolucijo je sprejel KRS v sestavi, katere neodvisnost je bila izpodbijana v več sodbah Sodišča;¹²
- zoper navedeno resolucijo je bila vložena pritožba pri Naczelnym Sąd Administracyjny (poljsko vrhovno upravno sodišče), ki je 27. septembra 2018 sprejelo preventivni sklep, s katerim je zadržalo njeno izvršitev;
- Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) je v bistvu ugotovilo, da dve sestavi senata za izredni nadzor, ki so ju sestavljali trije sodniki, imenovani na podlagi iste resolucije, nista „z zakonom ustanovljeni sodišči“ v smislu člena 6(1) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP);¹³
- po imenovanju sodnikov na podlagi resolucije št. 331/2018 je Naczelnym Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče) 21. septembra 2021 to resolucijo nazadnje razveljavilo.¹⁴

15. V teh okoliščinah se mi zdi, da je treba pred oblikovanjem odgovorov na vprašanji za predhodno odločanje preveriti, ali je senat za izredni nadzor, ki odloča v sestavi treh sodnikov, „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU in ali je zato Sodišče pristojno, da odgovori na njegova vprašanja za predhodno odločanje.

2. Načela v zvezi s pojmom „neodvisnost“ predložitvenega sodišča v smislu člena 267 PDEU

16. Sodišče v skladu s svojo ustaljeno sodno prakso pri presoji, ali je zadevni predložitveni organ „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ki je izključno vprašanje prava Unije, upošteva vse elemente, kot so med drugim zakonska podlaga tega organa, njegova stalnost, obvezna narava njegove sodne pristojnosti, kontradiktornost njegovega postopka, uporaba pravnih pravil organa in njegova neodvisnost.¹⁵ V obravnavani zadevi je vprašljiv izključno zadnjenavedeni element, to je neodvisnost senata za izredni nadzor, saj se šteje, da je *prima facie* očitno – in da nikakor ni sporno – da ta organ izpolnjuje preostala navedena merila.

¹² Glej med drugim sodbe A. K. (točke od 136 do 145), A. B. (točki 130 in 131) in Disciplinska ureditev za sodnike (točke od 100 do 108). Šlo je za sestavo, ki izhaja iz zakona o KRS, kakor je bil spremenjen z ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (zakon o spremembah zakona o nacionalnem sodnem svetu in nekaterih drugih zakonov) z dne 8. decembra 2017 (Dz. U. 2018, pozicija 3).

¹³ Sodba ESČP z dne 8. novembra 2021, Dolińska-Ficek in Ozimek proti Poljski (EC:ECHR:2021:1108JUD004986819). Presoja ESČP resolucije št. 331/2018 je bila tudi predmet sodbe W. Ż. (točke od 134 do 154).

¹⁴ Te okoliščine so zelo sporne, zato so predložitveno sodišče – v dodatnem stališču – KRS in poljska vlada večkrat grajale med drugim razlago preventivnega sklepa in sodbe Naczelnym Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče) v sodni praksi Unije in ESČP.

¹⁵ Glej med drugim sodbo Getin Noble Bank (točka 66 in navedena sodna praksa).

17. V skladu s prav tako ustaljeno sodno prakso Sodišča ima zahteva po neodvisnosti sodišč, glede katere morajo države članice na podlagi člena 19(1), drugi pododstavek, PEU¹⁶ zagotoviti, da je spoštovana v zvezi z nacionalnimi sodišči, ki odločajo o vprašanih glede razlage ali uporabe prava Unije, dva vidika: prvi, zunanji, se nanaša na *samostojnost* organa,¹⁷ drugi, notranji, pa na njegovo *nepristranskost*.¹⁸ Ta jamstva samostojnosti in nepristranskosti, ki predstavljata dva vidika pojma „neodvisnost“, zahtevajo, da obstajajo pravila, ki se nanašajo zlasti na sestavo organa ter na imenovanje, trajanje funkcije in razloge za vzdržanje, izločitev in razrešitev njegovih članov ter na podlagi katerih je mogoče zavrniti vsak legitimen dvom pri pravnih subjektih o zavarovanosti navedenega organa pred zunanjimi dejavniki in o njegovi nevtralnosti glede nasprotujočih si interesov.¹⁹

18. V zvezi z, natančneje, zahtevo po neodvisnosti, ki je neločljivo povezana s pojmom „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, je Sodišče v sodbi Getin Noble Bank v bistvu oblikovalo *domnevo*, da nacionalno sodišče, kot je med drugim Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), izpolnjuje zahteve, ki jih mora izpolnjevati organ, da bi ga bilo mogoče opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ne glede na njegovo konkretno sestavo,²⁰ pri čemer je pojasnilo, da v okviru postopka predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU ni pristojno, da preveri, ali je bila predložitevna odločba sprejeta v skladu z nacionalnimi pravili o organizaciji sodišč in sodnih postopkih.²¹ Hkrati je Sodišče pojasnilo, da je to domnevo mogoče ovreči, prvič, če bi *pravnomočna sodna odločba* nacionalnega ali mednarodnega sodišča vodila do tega, da bi se štelo, da sodnik, ki je predložitveno sodišče, nima statusa neodvisnega, nepristranskega in z zakonom ustanovljenega sodišča v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine,²² in drugič, če bi lahko *drugi dejavniki*, neodvisni od osebnega položaja sodnikov, ki vložijo uradno zahtevo v skladu s členom 267 PDEU, vplivali na delovanje predložitvenega sodišča, pri katerem ti sodniki izvršujejo svojo funkcijo, in tako posegali v neodvisnost in nepristranskost navedenega sodišča.²³

¹⁶ Sodišče je že večkrat pojasnilo, da je ta določba splošno načelo, ki uresničuje vrednoto pravne države, potrjeno v členu 2 PEU, in navedeno določbo redno razlaga z vidika člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), ki potrjuje to splošno načelo, ki izhaja iz skupnih ustavnih tradicij držav članic in je določeno s členoma 6 in 13 EKČP (glej med drugim sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, točki 32 in 35 ter navedena sodna praksa).

¹⁷ Ta vidik v bistvu zahteva, da zadevni organ svoje funkcije izvaja, ne da bi bil s komer koli kakor koli hierarhično povezan ali mu podrejen in ne da bi prejemal kakršne koli ukaze ali navodila, ter da je s tem zaščiten pred zunanjimi posegi ali pritiski, ki lahko ogrozijo neodvisnost presoje njegovih članov in vplivajo na njihove odločitve (glej sodbo Neodvisnost splošnih sodišč, točka 109 in navedena sodna praksa). Pravila, ki se uporabljajo za status sodnikov in opravljanje njihove funkcije sodnika, morajo zlasti omogočiti, da se ne izključijo zgolj vsakršni neposredni vplivi v obliki navodil, ampak tudi oblike bolj posrednega vplivanja, ki lahko usmerjajo odločitve zadevnih sodnikov, ter se tako prepreči vtis, da ti sodniki niso neodvisni ali nepristranski, kar bi lahko omajalo zaupanje, ki ga mora v demokratični družbi in v pravni državi pri pravnih subjektih zbujati pravosodje (glej sodbo W. Ż., točka 110 in navedena sodna praksa).

¹⁸ Ta vidik se v bistvu nanaša na enako distanco do strank spora in njihovih posamičnih interesov glede predmeta spora ter zahteva spoštovanje objektivnosti in odsotnost kakršnega koli interesa za izid spora, razen stroge uporabe pravnih pravil (glej sodbo Neodvisnost splošnih sodišč, točka 110 in navedena sodna praksa).

¹⁹ Glej sodbi Neodvisnost splošnih sodišč (točka 111 in navedena sodna praksa) in W. Ż. (točka 109 in navedena sodna praksa). Po mnenju Sodišča, ki se v zvezi s tem opira na sodno prakso ESČP, morata ti zahtevi po samostojnosti in nepristranskosti zagotavljati zaupanje, ki ga morajo v demokratični družbi pri pravnih subjektih zbujati vsa sodišča, pri čemer se (zlasti glede nepristranskosti) opira na „teorijo vtisa neodvisnosti“ (glej v tem smislu sodbo A. K. (točke od 127 do 129) ter v pravni teoriji Krajewski, M., in Ziólkowski, M., „EU judicial independence decentralized: A. K.“, *Common market law review*, 2020, zvezek 57, št. 4, str. 1123 in Pappalardo, F., in Renoud, E., „La théorie des apparences, les juges et l'État de droit en Pologne“, *Revue des affaires européennes*, 2021, št. 3, str. 667).

²⁰ Sodba Getin Noble Bank (točka 69). Tudi v tej zadevi je šlo za Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), čeprav v sestavi sodnika posameznika. V tej zadevi je bil akt o imenovanju tega sodnika z dne 10. oktobra 2018 sprejet v okoliščinah, ki so bile enake okoliščinam, ki so bile predmet sodbe W. Ż. Temeljil je na resoluciji št. 331/2018, katere izvršitev je bila s sklepom Naczelny Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče) odložena (glej točko 14 teh sklepnih predlogov in sodbo W. Ż., točke od 32 do 34).

²¹ Glej sodbo Getin Noble Bank (točka 70 in navedena sodna praksa).

²² Glej v tem smislu sodbo Getin Noble Bank (točke od 68 do 72 in navedena sodna praksa).

²³ Glej v tem smislu sodbo Getin Noble Bank (točka 75). V tej zadevi je Sodišče zgolj poudarilo, da ni bilo seznanjeno, da bi bila v zvezi s sodnikom, ki je predložitveno sodišče, sprejeta taka pravnomočna sodna odločba, zato morebitne nepravilnosti, ki bi lahko vplivale na nacionalni postopek njegovega imenovanja, ne morejo povzročiti nedopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe (točka 73 te sodbe). Sodišče je v sodbi z dne 12. maja 2022, W. J. (Sprememba običajnega prebivališča preživninskega upravičenca) (C-644/20, EU:C:2022:371, točka 52), v bistvu pojasnilo, da morajo biti dokazi, s katerimi je mogoče ovreči zadevno domnevo, konkretni in natančni.

19. Po tem pojasnilu se mi zdi pomembno poudariti, da razlaga načela neodvisnosti v okviru člena 267 PDEU po mojem mnenju zahteva drugačno presojo od tiste, ki se zahteva v okviru člena 19(1), drugi pododstavek, PEU in člena 47 Listine, glede na različen cilj in namen teh določb. Kolikor vem, Sodišče tega pristopa, ki so ga v bistvu razvili nekateri generalni pravobranilci,²⁴ ni povsem potrdilo, saj se v sodbah v zvezi z zahtevo po neodvisnosti, ki je neločljivo povezana s pojmom „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, še naprej sklicuje na potrebo po tem, da ima zadevno sodišče značilnosti neodvisnega, nepristranskega in z zakonom ustanovljenega sodišča „v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ob upoštevanju člena 47, drugi odstavek, Listine“.²⁵

20. V skladu z navedenim pristopom se pogoji uporabe zadevnih treh določb v bistvu razlikujejo, kot sledi:

- namen člena 19(1), drugi pododstavek, PEU je zagotoviti, da sistem pravnih sredstev, ki ga vzpostavi vsaka država članica, zagotavlja učinkovito sodno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije.²⁶ Zahteva torej „sistemsko“ preučitev značilnosti sodnega sistema;
- člen 47 Listine prispeva k spoštovanju pravice do učinkovitega sodnega varstva vsakega posameznika, ki se v danem primeru sklicuje na pravico, ki jo ima na podlagi prava Unije.²⁷ Zahteva torej „praktično“ preučitev (za vsak primer posebej) za presojo obstoja učinkovitega pravnega sredstva v obravnavanem primeru;²⁸
- v okviru člena 267 PDEU je pojem „sodišče“ „funkcionalne“ narave, ker se uporablja za določitev nacionalnih organov, ki lahko v okviru postopka predhodnega odločanja nastopajo

²⁴ Po navedbah generalnega pravobranilca M. Bobka obstaja v pravu Unije sicer samo eno načelo neodvisnosti sodstva, vendar se lahko, ker se te tri določbe razlikujejo glede na njihov namen in cilj, razlikuje tudi vrsta presoje, ki jo je treba opraviti, da bi se preverilo spoštovanje tega načela neodvisnosti sodstva, zlasti glede intenzivnosti nadzora, ki ga Sodišče opravi v zvezi s spoštovanjem navedenega načela, in glede praga, ki se uporablja pri ugotavljanju njegove morebitne kršitve (glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2021:557, točka 36). Generalni pravobranilec N. Wahl je pred tem zagovarjal manj togo razlago statusa neodvisnega organa v okviru pojma „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU kot v okviru člena 6 EKČP in člena 47 Listine (sklepni predlogi generalnega pravobranilca N. Wahla v združenih zadevah Torresi, C-58/13 in C-59/13, EU:C:2014:265, točke od 48 do 51).

²⁵ Glej med drugim sodbo Getin Noble Bank (točka 72). Vendar je Sodišče v tej zadevi pojasnilo, da domneva, da nacionalno sodišče, ki vloži predlog za sprejetje predhodne odločbe, izpolnjuje med drugim zahtevo po neodvisnosti (glej točko 18 teh sklepnih predlogov), velja „le za presojo dopustnosti predlogov za sprejetje predhodne odločbe v okviru člena 267 PDEU“ in da „[n]a podlagi tega ni mogoče sklepati, da je s pogoji za imenovanje sodnikov, ki sestavljajo predložitveno sodišče, nujno omogočeno izpolnjevanje jamstev za dostop do neodvisnega in nepristranskega sodišča, predhodno ustanovljenega z zakonom, v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU oziroma člena 47 Listine“ (sodba Getin Noble Bank, točka 74; glej tudi sodbo z dne 13. oktobra 2022, Perfumesco.pl, C-355/21, EU:C:2022:791, točka 33).

²⁶ Glej sodbo z dne 20. aprila 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, točka 52).

²⁷ Sodba z dne 20. aprila 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, točka 52). Sodišče je v zvezi s tem tudi pojasnilo, da pravici do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem, določeni v členu 47 Listine, ustreza obveznost – ki je državam članicam naložena s členom 19(1), drugi pododstavek, PEU – da vzpostavijo pravna sredstva, potrebna za zagotovitev učinkovitega sodnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije (glej sodbo z dne 16. maja 2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, točka 44). V pravni teoriji glej med drugim Wildemeersch, J., „L'avènement de l'article 47 de la Charte des droits fondamentaux et de l'article 19, paragraphe 1, second alinéa, TUE: un droit renouvelé à la protection juridictionnelle effective“, *Cahiers de droit européen*, 2021, št. 3, str. 867.

²⁸ Vendar to Sodišču ne preprečuje, da bi člen 47 Listine uporabilo kot merilo za presojo neodvisnosti sodišč v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU (glej zlasti sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, točka 35 in navedena sodna praksa, ter sodbo Neodvisnost vrhovnega sodišča, točka 54).

kot sogovorniki Sodišča.²⁹ V skladu s tem pojmom „funkcionalne neodvisnosti“, ki se nanaša v glavnem na neobstoje hierarhične podrejenosti upravi, je funkcija (in torej *organ*) tista, ki mora biti neodvisna, ne glede na to, da so lahko sodniki (kot *posamezniki*) povezani z izvršilno oblastjo, med drugim z vezmi hvaležnosti (če so bili imenovani na „privilegiran“ način) ali zvestobe (če si obetajo ugodnosti tekom kariere, kot so napredovanje, podaljšanje itd.).³⁰ Ta pojem torej zahteva „formalno“ presojo, ki se izvaja na ravni organa, ki je vložil predlog, in ne na ravni posameznikov, ki so člani njegove sestave.³¹

21. Poleg tega je primerno pojasniti, da je presoja zelo posebnega pojma „neodvisnosti“ v okviru člena 267 PDEU presoja zadnjega v celi vrsti elementov, ki niso *stricto sensu* kumulativni, vendar so del splošne presoje, na podlagi njih kot celote pa je mogoče šteti, da gre za tako „sodišče“ v smislu te določbe.³² Neodvisnost sodišča se tako presoja z vidika drugih elementov, tako da je po mojem mnenju njena presoja takrat, ko je obstoj nekaterih drugih elementov vprašljiv, še toliko strožja in obratno.³³ Zdi se mi tudi, da Sodišče tako „presojo neodvisnosti“ najpogosteje opravi v zvezi z organi, ki delujejo zunaj klasičnega nacionalnega pravosodnega sistema ali ne štejejo za „sodišče“ po nacionalnem pravu,³⁴ medtem ko se ni vedno izkazalo za naklonjeno izpodbijanju neodvisnosti organa, ki je formalno del sodnega sistema zadevne države članice,³⁵ kar potrjuje tudi domneva iz sodbe Getin Noble Bank.³⁶

²⁹ Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2021:557, točke 48, od 50 do 52 in 65). Ta generalni pravobranilec je pojasnil, da presoja neodvisnosti na podlagi člena 267 PDEU zahteva, da se pojem „sodišče“ preuči na strukturalni in institucionalni ravni ter da se pri preučevanju tega pojma presojajo lastnosti sodnega organa, ki vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe, pri čemer se upošteva funkcija, ki jo ta organ opravlja v konkretnih okoliščinah posamezne zadeve (glej v tem smislu njegove sklepne predloge v združenih zadevah Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim in drugi, od C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:403, točke 52, 56 in 166, ter v zadevi Ministerstwo Sprawiedliwości, C-55/20, EU:C:2021:500, točka 56).

³⁰ Drugače povedano, namen analize Sodišča v zvezi s tem ni preverjanje, ali *posamezniki*, ki to sodišče sestavljajo in odločajo v sestavi, ki je vložila predlog za sprejetje predhodne odločbe, izpolnjujejo vsa zadevna merila, temveč se opira na predložitveni *organ* (glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2021:557, točka 52 in navedena sodna praksa).

³¹ Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2021:557, točka 47). Sodišče mora torej pri preverjanju, ali je predložitveni organ strukturalno neodvisen od strank v sporu („notranja“ neodvisnost) in ali od drugih javnih organov ne prejema zunanjih navodil („zunanja“ neodvisnost), upoštevati (formalni) pravni okvir (točka 63).

³² Glej v tem smislu med drugim sodbo z dne 17. septembra 1997, Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, točka 23 in navedena sodna praksa).

³³ V pravni teoriji je bilo ugotovljeno, da kombinacija teh elementov ni vedno nujna (glej Pertek, J., „Notion de jurisdiction: le droit au renvoi préjudiciel des organes ordinaires des professions libérales“, *Revue des affaires européennes*, 2022, št. 1, str. 127).

³⁴ Glej med drugim sodbe z dne 21. marca 2000, Gabalfrisa in drugi (od C-110/98 do C-147/98, EU:C:2000:145, točka 40), ki se nanašajo na organe, pristojne za obravnavanje gospodarsko-upravnih pritožb, katerih člani so bili imenovani izmed javnih uslužbencev uprav in razrešeni z odločbo ministra za gospodarstvo in finance; z dne 29. novembra 2001, De Coster (C-17/00, EU:C:2001:651, točka 18), ki se nanaša na organ, pristojen za obravnavanje lokalnih davčnih sporov v Belgiji, katerega člani je imenoval svet regije glavnega mesta Bruselj; z dne 21. oktobra 2010, Nidera Handelscompagnie (C-385/09, EU:C:2010:627, točke od 34 do 40), ki se nanaša na organ, pristojen za preučitev pritožb davčnih zavezancev na davčnem področju, vključen v organizacijsko strukturo ministrstva za finance, ki bi zadnjenavedenemu moral letno poročati in s katerim bi moral sodelovati; z dne 22. novembra 2012, Westbahn Management (C-136/11, EU:C:2012:740, točka 28), ki se nanaša na organ, pristojen za reševanje sporov v zvezi s trgi železniških prevozov v Avstriji, katerega večino članov je imenovala vlada, in z dne 13. decembra 2012, Forposta in ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801, točka 18), ki se nanaša na organ, ki je na prvi stopnji pristojen za odločanje o sporih med gospodarskimi subjekti in naročniki v okviru javnih naročil. V pravni teoriji glej Krajewski, M., in Ziółkowski, M., „EU judicial independence decentralized: A. K.“, *Common market law review*, 2020, zvezek 57, št. 4, str. 1118.

³⁵ V zvezi z, na primer Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), glej sodbe z dne 20. maja 2021, FORMAT Urządzenia i Montaż Przemysłowe (C-879/19, EU:C:2021:409); z dne 8. julija 2021, Koleje Mazowieckie (C-120/20, EU:C:2021:553); W. Ż. (v zvezi s civilnim senatom); z dne 21. oktobra 2021, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865), in z dne 22. marca 2022, Prokurator Generalny (Disciplinski senat vrhovnega sodišča – Imenovanje) (C-508/19, EU:C:2022:201) (senat za delovno pravo in pravo socialne varnosti), v katerih je Sodišče predložitvenemu sodišču odgovorilo, ne da bi se vprašalo o njegovem statusu neodvisnega organa.

³⁶ Poleg tega, čeprav jamstva neodvisnosti in nepristranskosti, ki se zahtevajo za uporabo člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, predpostavljajo obstoj pravil, med drugim v zvezi z imenovanjem, na podlagi katerih je mogoče zavrniti vsak legitim dvom o nepristranskosti in nevtralnosti tega organa, je Sodišče že dolgo tega odločilo, da v okviru preizkusa statusa „sodišča“ v smislu člena 267 PDEU ni pristojno, da odloči, da se ta pravila lahko uporabljajo na način, ki je v nasprotju z načeli, ki so določena v notranjem pravnem redu, ali načeli pravne države (glej v tem smislu sodbo z dne 4. februarja 1999, Köllensperger in Atzwanger, C-103/97, EU:C:1999:52, točka 24, ter sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2021:557, točka 62).

22. Prednost te „minimalistične“ razlage pojma „neodvisnosti“ v okviru člena 267 PDEU je po mojem mnenju, prvič, da ne posega prekomerno v načelo sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem v okviru postopka predhodnega odločanja glede na pomen tega mehanizma za zagotavljanje enotne in skladne razlage prava Unije,³⁷ in drugič, da omogoča ohranitev ključne vloge predlogov za sprejetje predhodne odločbe z vidika varstva pravic posameznikov. Zадnjenavedenim namreč v nekaterih položajih samo pristojnost Sodišča za predhodno odločanje na podlagi člena 267 PDEU omogoča, da uveljavljajo učinkovito sodno varstvo, ki ga zagotavlja pravo Unije.³⁸ To velja še toliko bolj v okoliščinah iz obravnavane zadeve, glede na številne pobude poljskega zakonodajalca, katerih namen je med drugim preprečiti, da bi se pri Sodišču vlagali predlogi za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanašajo na vprašanje neodvisnosti sodišč na Poljskem.³⁹

23. Iz tega sledi, da razlaga pojma neodvisnosti „sodišča“ v smislu člena 267 PDEU, glede na njegovo posebno funkcijo, ne posega v razlago tega pojma v okviru člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ali člena 47 Listine. Drugače povedano, ni mogoče izključiti, da je organ načeloma lahko „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU ne glede na to, da bi bilo na podlagi elementov iz obravnavane zadeve, sistemskih ali posameznih, mogoče sklepati, da to sodišče ni neodvisno, nepristransko in predhodno ustanovljeno z zakonom v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ali člena 47 Listine.⁴⁰

24. Medtem ko se sicer dobro zavedam, da v temeljnem sistemu izvajanja sodne oblasti načeloma ni „stopnjevanja“, pa je zgoraj navedeni pristop, ki temelji na domnevi iz sodbe Getin Noble Bank, s tem, da natančno pojasnjuje uporabo, namenjen temu, da s prožnejšo razlago pojma „neodvisnosti“ v okviru člena 267 PDEU nacionalnemu sodišču omogoči, da tudi kadar obstajajo dvomi glede njegove neodvisnosti izpolnjuje svoje bistvene naloge, tako da mu zagotavlja, prvič, možnost, da s pomočjo Sodišča preuči svojo neodvisnost, in drugič, možnost, da državljanom Unije zagotavlja temeljno pravico do učinkovitega sodnega varstva, kadar so ogrožene pravice, zagotovljene s pravom Unije.

25. Toda, ali ne bi bilo primerneje uporabiti drugačen pristop, s katerim bi se v obravnavani zadevi, nasprotno, omejilo dotlej dopuščeno poseganje zakonodajne in izvršilne oblasti v sodno oblast in tako poljske sodnike, imenovane po prejšnjem sistemu, podprlo pri prizadevanju, da v skladu z načelom neodvisnosti sodstva „nove sodnike“, imenovane po nedavnih reformah brez

³⁷ Poleg tega taka razlaga predložitvenemu sodišču omogoča, da izpolni obveznost vsakega sodišča, da preveri, ali s svojo sestavo pomeni neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče, če se v zvezi s tem pojavi resen dvom (glej v tem smislu sodbo z dne 26. marca 2020, Preveritev Simpson/Svet in HG/Komisija, C-542/18 RX-II in C-543/18 RX-II, točka 57 in navedena sodna praksa, ter sklep podpredsednice Sodišča z dne 14. julija 2021, Komisija/Poljska, C-204/21 R, EU:C:2021:593, točka 164).

³⁸ Kot je namreč navedel generalni pravobranilec N. Wahl, bi preveč dosledna uporaba meril, določenih v sodni praksi Sodišča za dopustnost vlaganja predlogov v smislu člena 267 PDEU, lahko pripeljala do nasprotnega rezultata, kot sta krepitev varstva posameznikov in zagotavljanje visokega standarda pri varovanju temeljnih pravic v skladu s členom 6 EKČP in členom 47 Listine, ker bi bila posameznikom odvzeta pravica, da bi njihove zahteve na podlagi prava Unije obravnaval „naravni sodnik“ (Sodišče), zaradi česar bi bila posledično oslABLJENA učinkovitost prava Unije v celotni Evropski uniji (glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v združenih zadevah Torresi, C-58/13 in C-59/13, EU:C:2014:265, točka 49). Kot je bilo opozorjeno v pravni teoriji, v okviru člena 267 PDEU glavna skrb Sodišča ni bila uporaba vsebinskih meril v zvezi z neodvisnostjo, temveč prej funkcionalnega merila razširitve dostopa do postopka predhodnega odločanja, da bi se zagotovila enotna uporaba pravic, ki temeljijo na pravu Unije, in njihovo učinkovito varstvo (glej Tridimas, T., „Knocking on Heaven’s Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure“, *Common market law review*, 2003, zvezek 40, št. 1, str. 28, ter Bonelli, M., in Monica, C., „Judicial serendipity: how portuguese judges came to the rescue of the Polish judiciary“, *European constitutional law review*, 2018, zvezek 14, št. 3, str. 622).

³⁹ To je Sodišče ugotovilo med drugim v sodbi A. B. (točka 100).

⁴⁰ Ob upoštevanju te ugotovitve menim, da je treba natančneje pojasniti izraz, ki ga je Sodišče uporabilo v sodbi Getin Noble Bank (točka 72) pri navedbi prvega primera, v katerem je mogoče domnevo „sodišča“ ovreči. Če se namreč Sodišče sklicuje na „pravnomočn[o] sodn[o] odločb[o] [...], [ki bi] vodila do tega, da bi se štelo, da sodnik, ki je predložitveno sodišče, nima statusa neodvisnega, nepristranskega in z zakonom ustanovljenega sodišča v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ob upoštevanju člena 47, drugi odstavek, Listine“ (moj poudarek), bi bilo treba upoštevati, da presoja glede na načelo neodvisnosti v okviru člena 267 PDEU ne sovпада nujno z enako presojo na podlagi člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ali člena 47 Listine.

upoštevanja tega načela, izločijo iz sodstva Unije? Na to vprašanje ni lahko odgovoriti. Ta strožji pristop vsekakor ne bi bil brez posledic: kot se je pokazalo na obravnavi, je zdaj na Poljskem približno eden sodnik od štirih na splošnih in upravnih sodiščih imenovan po novem sistemu. Z navedenim pristopom bi se za večino poljskih sodišč občutno priprl dostop do mehanizma predhodnega odločanja, ki bi bil tako na voljo samo tistim, ki jih sestavljajo izključno sodniki, imenovani po starem sistemu. To bi pomenilo, da bi bilo poljsko sodstvo *de facto* izvzeto iz sodnega sistema Unije, kar bi po mojem mnenju lahko posegalo celo v postopek iz člena 7 PEU.⁴¹

26. Skratka, čeprav na splošno velja znani rek, da „obleka ne naredi človeka“, menim, da v okviru formalne in omejene presoje pojma „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU ter z določeno mero približnosti „toga naredi sodnika“.⁴²

3. Vpliv pravil na področju imenovanja sodnikov na status „neodvisnega sodišča“

27. Potem ko sem navedel in pojasnil okvir sodne prakse v zvezi z razlago pojma „neodvisno sodišče“ v okviru člena 267 PDEU, je treba spomniti, da v obravnavani zadevi dvomi glede neodvisnosti predložitvenega sodišča izhajajo iz pravil za imenovanje sodnikov, ki ga sestavljajo. Načela iz prejšnjega oddelka je torej treba uporabiti v posebnem okviru pravil za imenovanje sodnikov in natančneje pravil glede vključenosti nesodnih organov, v obravnavanem primeru KRS, v to imenovanje.

28. Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da okoliščina, da države članice pri izvajanju pristojnosti v zvezi z organizacijo sodstva za odločitve, ki so med drugim povezane z imenovanjem ali ohranitvijo sodnikov na položaju, pooblastijo nesodni organ, kot je upravni organ, sama po sebi ne zadostuje za ugotovitev obstoja poseganja v načelo neodvisnosti tako imenovanih sodnikov.⁴³ Po mnenju Sodišča namreč zgolj to, da zakonodajna ali izvršilna oblast sodeluje v postopku imenovanja sodnika, ne more povzročiti, da bi bil ta od nje odvisen, niti vzbuditi dvomov glede njegove nepristranskosti, če zadevni sodnik po imenovanju ni pod nobenim pritiskom in pri izvajanju svojih nalog na prejemah navodil.⁴⁴

29. Iz tega po mojem mnenju sledi, da lahko morebitne nepravilnosti, povezane z imenovanjem članov sestave, organu odvzamejo status „neodvisnega sodišča“ v smislu člena 267 PDEU samo, če ogrožajo samo zmožnost neodvisnega sojenja tega organa.⁴⁵ Če imajo imenovani člani sestave strokovno znanje, ki se zahteva za to funkcijo, in se od njih (v skladu z veljavnimi predpisi) pričakuje, da povsem samostojno sprejemajo odločitve, bi to potemtakem moralo zadostovati za status „neodvisnega sodišča“ v smislu člena 267 PDEU.

⁴¹ Poleg tega ugotavljam, da Svet tudi v okviru posebnega postopka iz člena 7 PEU – kadar sklene, da pravice, ki izhajajo iz uporabe Pogodbe za zadevno državo članico, mirujejo – upošteva morebitne posledice takega mirovanja na pravice in obveznosti fizičnih in pravnih oseb.

⁴² V tem točno določenem primeru je treba izraz „toga“ razumeti kot funkcijo.

⁴³ Glej po analogiji sodbo z dne 9. julija 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, točki 55 in 56), ki se nanaša na vključenost nacionalnega sodnega sveta, v katerem prevladujejo člani, ki jih izbere zakonodajna oblast, v postopek imenovanja sodnikov, ter sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točka 111) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 119), ki se nanašata na pristojnost predsednika republike za odločanje o ohranitvi sodnikov Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) na položaju oziroma ministra za pravosodje za odločanje o ohranitvi sodnikov splošnih sodišč na položaju. Ta vidik bom podrobneje preučil v zvezi z razlago člena 19(1), drugi pododstavek, PEU (glej med drugim točke od 56 do 60 teh sklepnih predlogov).

⁴⁴ Glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, točka 54 in navedena sodna praksa).

⁴⁵ Podobno kot sem predlagal v sklepnih predlogih v združenih zadevah Openbaar Ministerie (Z zakonom ustanovljeno sodišče v odreditveni državi članici) (C-562/21 PPU in C-563/21 PPU, EU:C:2021:1019, točki 46 in 47), se mi zdi primerno razlikovati med materialnimi pravili, ki se nanašajo na sposobnost in pristojnost sodnikov za opravljanje njihove funkcije, in pravili, ki se nanašajo na povsem formalne vidike tega imenovanja (glej po analogiji sodbo z dne 26. marca 2020, Preveritev Simpson/Svet in HG/Komisija, C-542/18 RX-II in C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, točka 79).

4. Status „neodvisnega sodišča“ predložitvenega sodišča v smislu člena 267 PDEU v okoliščinah obravnavane zadeve

30. Senat za izredni nadzor je ena od posebnih sestav znotraj Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče). Čeprav je Sodišče razsodilo, da zadnjenavedeno načeloma izpolnjuje zahteve iz člena 267 PDEU,⁴⁶ pa je bila njegova sestava v obliki senata za izredni nadzor ustanovljena v okviru nedavnih reform poljskega pravosodnega sistema, sodniki v tej sestavi pa so bili za sodnike na Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) imenovani v zelo spornih pogojih, ki so povzeti v točki 14 teh sklepnih predlogov.

31. Dvomi glede pogoja neodvisnosti predložitvenega sodišča so v bistvu povezani s posredno vključenostjo izvršilne oblasti v imenovanje sodnikov, ki ga sestavljajo, ki naj bi se izvajalo s posredovanjem KRS, ki naj bi po nedavnih reformah poljskega pravosodnega sistema postal „odvisna institucija“, nadzorovana od izvršilne oblasti.

32. Sicer ne želim upravičevati takšne spremembe zakonodaje, ki spada v okvir obžalovanja vrednega nazadovanja poljskega pravosodnega sistema, vendar opozarjam, da v skladu s stalno sodno prakso Sodišča, navedeno v točki 28 teh sklepnih predlogov, vključenost nesodnega organa v imenovanje sodnikov sama po sebi ni dovolj za ugotovitev obstoja poseganja v načelo neodvisnosti sodnikov. Poleg tega iz nobenega elementa v spisu obravnavane zadeve ni razvidno, da bi bilo treba šteti, da sodniki, ki so bili na predložitveno sodišče imenovani po reformi, niso sposobni opravljati svoje funkcije niti da jim veljavni pravni okvir ali status preprečuje neodvisno opravljanje njihovih nalog.⁴⁷

33. Pripomniti je treba tudi, da v skladu z merili presoje, ki jih je Sodišče uvedlo v sodbi Getin Noble Bank, za Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) velja „domneva neodvisnosti“, ki bi jo bilo mogoče ovreči bodisi s pravnomočno sodno odločbo, s katero je ugotovljeno, da sodnik, ki je predložitveno sodišče, nima statusa neodvisnega, nepristranskega in z zakonom predhodno ustanovljenega sodišča, bodisi z drugimi dejavniki, ki posegajo v neodvisnost in nepristranskost navedenega sodišča.⁴⁸

34. Vendar se mi zdi, ne da bi se bilo treba vrniti na moj predlog za natančno pojasnitev tega načela,⁴⁹ da v obravnavani zadevi ne gre za tak primer.

35. ESČP je s sodbo z dne 8. novembra 2021, Dolińska-Ficek in Ozimek proti Poljski,⁵⁰ na katero je bilo med postopkom večkrat napoteno, sicer razsodilo, da sestava, ki je sestavljena iz sodnikov istega senata za izredni nadzor,⁵¹ ne izpolnjuje zahteve po z zakonom predhodno ustanovljenem sodišču v smislu člena 6(1) EKČP. Dvomim pa, da bi lahko šlo za pravnomočno sodno odločbo, ki potrjuje, da predložitveno sodišče v bistvu nima statusa neodvisnega sodišča v smislu člena 267 PDEU ob upoštevanju sodbe Getin Noble Bank.⁵² Zdi se mi, da se ta odločba bolj nanaša na

⁴⁶ Glej točko 18 teh sklepnih predlogov.

⁴⁷ Glej točko 29 teh sklepnih predlogov.

⁴⁸ Glej točko 18 teh sklepnih predlogov.

⁴⁹ Glej opombo 40 teh sklepnih predlogov.

⁵⁰ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

⁵¹ KRS je na obravnavi pojasnil, da je eden od treh sodnikov, ki sestavljajo predložitveno sodišče, odločal v sestavi, ki je bila predmet te sodbe.

⁵² Glej točko 72 navedene sodbe.

preizkus spoštovanja pravice do učinkovitega sodnega varstva, ki spada na področje uporabe člena 6(1) EKČP in ki bi posledično lahko imela vlogo pri uporabi člena 47 Listine, ne pa nujno pri uporabi člena 267 PDEU.⁵³

36. Zato na podlagi informacij iz spisa menim, da je predložitveno sodišče mogoče opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ker mora v postopku v glavni stvari, ne glede na polemike v zvezi z imenovanjem njegovih članov, načeloma odločiti povsem neodvisno od izvršilne oblasti, ki je (posredno) vključena v to imenovanje,⁵⁴ in povsem nepristransko v odnosu do interesov strank.

37. Glede na navedeno menim, da je v tem postopku Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), ki odloča v sestavi treh sodnikov, ki sestavljajo senat za izredni nadzor, mogoče šteti za „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU in da je zato Sodišče pristojno, da odgovori na vprašanja za predhodno odločanje, ki ju je postavilo to sodišče.

B. Prvo vprašanje za predhodno odločanje

38. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali člen 19(1), drugi pododstavek, PEU nasprotuje nacionalni ureditvi, kot je člen 69 zakona o organizaciji splošnih sodišč, ki določa, da je pogoj za nadaljevanje opravljanja funkcije sodnika po dopolnitvi upokojitvene starosti soglasje drugega organa, v tem primeru KRS.

39. Uvodoma opozarjam, da se je Sodišče večkrat izreklo o uporabi in obsegu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v zvezi z nacionalnimi (zlasti poljskimi) predpisi, ki urejajo pravosodni sistem, vključno s pravili glede nadaljevanja opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi upokojitvene starosti.⁵⁵

40. V naslednjih točkah bom v zvezi s tem, kar je upoštevno v obravnavani zadevi, preučil obseg člena 19(1), drugi pododstavek, PEU (točka 1) in predhodne primere sodne prakse v zvezi z ohranitvijo sodnikov na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti (točka 2) ter nazadnje predlagal odgovor na prvo vprašanje za predhodno odločanje (točka 3).

1. Obseg člena 19(1), drugi pododstavek, PEU

a) Načelo „učinkovitega sodnega varstva“ na področjih, ki jih ureja pravo Unije

41. Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU določa, da države članice vzpostavijo pravna sredstva, potrebna za zagotovitev učinkovitega sodnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije, in da morajo zato države članice določiti sistem pravnih sredstev in postopkov, ki zagotavljajo učinkovit

⁵³ Glej točke od 19 do 23 teh sklepnih predlogov.

⁵⁴ Glej v tem smislu sodbo z dne 21. januarja 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, točke od 66 do 69). V postopku v glavni stvari naj bi vključenost izvršilne oblasti potrjevalo dejstvo, da so člani KRS, ki so sprejeli resolucijo št. 331/2018, po nedavnih reformah poljskega pravosodnega sistema večinoma blizu poljski izvršilni in zakonodajni veji oblasti.

⁵⁵ Glej med drugim sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča o ohranitvi sodnikov Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) na položaju ter Neodvisnost splošnih sodišč o ohranitvi sodnikov splošnih sodišč na položaju.

sodni nadzor na teh področjih.⁵⁶ Poleg tega je treba to določbo, ker napotuje na zahtevo po učinkovitem sodnem varstvu, razlagati glede na člen 47 Listine ne glede na to, ali se zadnjenavedena določba sama po sebi uporablja v obravnavani zadevi.⁵⁷

42. Ker je s to določbo nacionalnim sodiščem in Sodišču naložena odgovornost za zagotovitev polne uporabe prava Unije v vseh državah članicah in sodnega varstva, do katerega so pravni subjekti upravičeni na podlagi tega prava,⁵⁸ iz tega izhaja, da se nanaša na „področj[a], ki jih ureja pravo Unije“, ne glede na položaj, v katerem države članice izvajajo to pravo v smislu člena 51(1) Listine.⁵⁹

43. V obravnavani zadevi ni mogoče zanikati, da lahko poljska splošna sodišča odločajo o vprašanih v zvezi z uporabo ali razlago prava Unije ter da tako spadajo v poljski sistem pravnih sredstev na „področjih, ki jih ureja pravo Unije“, v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, tako da morajo ta sodišča izpolnjevati zahteve po učinkovitem sodnem varstvu.⁶⁰

b) Načelo neodvisnosti nacionalnih sodišč kot posledica načela učinkovitega sodnega varstva

44. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je za zagotovitev učinkovitega sodnega varstva v skladu s členom 19(1), drugi pododstavek, PEU bistvenega pomena ohranitev neodvisnosti organa, kot potrjuje člen 47, drugi odstavek, Listine, ki med zahtevami, povezanimi s temeljno pravico do učinkovitega pravnega sredstva, navaja dostop do „neodvisnega“ sodišča.⁶¹

45. Kot je bilo povzeto v točkah 17 in 18 teh sklepnih predlogov, je Sodišče razsodilo, da ima zahteva po neodvisnosti nacionalnih sodišč prvi, zunanji, vidik, ki se nanaša na samostojnost organa, in drugi, notranji, vidik, ki se nanaša na njegovo nepristranskost, ter da taka jamstva neodvisnosti in nepristranskosti zahtevajo, da obstajajo pravila, ki se nanašajo zlasti na sestavo organa ter na imenovanje, trajanje funkcije in razloge za vzdržanje, izločitev in razrešitev njegovih članov ter na podlagi katerih je mogoče zavrnil vsak legitimen dvom pri pravnih subjektih o zavarovanosti navedenega organa in o njegovi nevtralnosti.⁶²

⁵⁶ Glej v tem smislu med drugim sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, točka 34 in navedena sodna praksa). Sodišče v bistvu izhaja iz predpostavke, da je s členom 19 PEU, s katerim se uresničuje vrednota pravne države, potrjena v členu 2 PEU, za zagotovitev skladnosti in enotnosti razlage prava Unije, med drugim prek temeljnega mehanizma predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU in ob upoštevanju pravice pravnih subjektov, da sodno izpodbijajo zakonitost katerega koli nacionalnega akta o uporabi splošnega akta Unije v zvezi z njimi, obveznost zagotavljanja polne uporabe prava Unije v vseh državah članicah in sodnega varstva, do katerega so pravni subjekti upravičeni na podlagi tega prava, naložena sodiščem držav članic in Sodišču (glej med drugim v tem smislu sodbo Neodvisnost vrhovnega sodišča, točke od 42 do 47).

⁵⁷ Glej v tem smislu sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča) (C-430/21, EU:C:2022:99, točke od 34 do 37 in navedena sodna praksa).

⁵⁸ Glej sodbo z dne 20. aprila 2021, Republika (C-896/19, EU:C:2021:311, točka 49 in navedena sodna praksa). V skladu z zadevno določbo mora namreč vsaka država članica med drugim zagotoviti, da organi, ki kot „sodišča“ v smislu, ki ga opredeljuje pravo Unije, spadajo v njen sistem pravnih sredstev na področjih, ki jih ureja pravo Unije, in ki lahko torej v tej vlogi odločajo o uporabi ali razlagi prava Unije, izpolnjujejo zahteve po učinkovitem sodnem varstvu (glej sodbo W. Ž., točka 104 in navedena sodna praksa).

⁵⁹ Glej med drugim sodbo W. Ž. (točka 103 in navedena sodna praksa). Čeprav je, kot trdi poljska vlada v pisnem stališču, organizacija sodstva v državah članicah v njihovi pristojnosti, morajo države članice pri izvajanju te pristojnosti vseeno spoštovati obveznosti, ki zanje izhajajo iz prava Unije (glej med drugim sodbo Neodvisnost splošnih sodišč, točka 102 in navedena sodna praksa). To lahko velja zlasti za nacionalna pravila v zvezi s sprejemanjem odločb o imenovanju sodnikov (glej sodbo W. Ž., točka 75 in navedena sodna praksa).

⁶⁰ Glej v tem smislu sodbi Neodvisnost splošnih sodišč (točka 104) in W. Ž. (točka 106 in navedena sodna praksa).

⁶¹ Glej sodbo z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, točka 41), in sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točka 105 in navedena sodna praksa). Skratka, zahteva po neodvisnosti nacionalnih sodišč, ki je neločljivo povezana z nalogo sojenja, je del bistvene vsebine pravice do učinkovitega sodnega varstva in temeljne pravice do poštenega sojenja, ki imata poglobljen pomen kot garanta varstva vseh pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi prava Unije, in ohranitve skupnih vrednot držav članic, ki so navedene v členu 2 PEU, zlasti vrednote pravne države (glej v tem smislu sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča, točka 58 in navedena sodna praksa, in W. Ž., točka 108 in navedena sodna praksa).

⁶² V skladu s tako imenovano teorijo „vtisa neodvisnosti“ (glej točko 17 teh sklepnih predlogov).

c) Zahteva po neodstavljenosti sodnikov kot sestavni del načela neodvisnosti sodišč

46. V zvezi z, natančneje, „zunanjo“ neodvisnostjo (samostojnost) sodišč je Sodišče pojasnilo, da svoboda sodnikov v zvezi s kakršnimi koli zunanjimi posegi ali pritiski zahteva nekatera jamstva, kot je neodstavljenost, s katerimi se zaščitijo osebe, ki jim je poverjena naloga sojenja.⁶³

47. Načelo neodstavljenosti zlasti zahteva, da lahko sodniki ostanejo na položaju, dokler ne dopolnijo obvezne upokojitvene starosti ali dokler jim ne poteče mandat, če je ta začasen. Navedeno načelo sicer ni popolnoma absolutno, vendar je v zvezi z njim mogoče določiti izjeme, če to upravičujejo legitimni in nujni razlogi, pri čemer je treba spoštovati načelo sorazmernosti. Tako je splošno priznано, da je sodnike mogoče razrešiti, če niso več primerni za opravljanje svoje funkcije zaradi nezmožnosti ali hude kršitve, pri tem pa je treba spoštovati ustrezne postopke.⁶⁴

48. Enako po mojem mnenju velja za pravila v zvezi z možnostjo, da sodniki ostanejo na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti, za katera torej veljajo zahteve, ki jih nalaga načelo neodstavljenosti sodnikov.

2. Predhodni primeri sodne prakse v zvezi z ohranitvijo sodnikov na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti

49. Uvodoma naj spomnim, da je Sodišče poljske zakonske določbe v zvezi z ohranitvijo sodnikov na položaju po dopolnjeni upokojitveni starosti obravnavalo v dveh nedavnih sodbah:

- sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča, ki se nanaša na določbo,⁶⁵ s katero je bila predsedniku republike podeljena pristojnost, da odobri ohranitev sodnikov Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) na položaju po dopolnjeni upokojitveni starosti;⁶⁶
- sodbi Neodvisnost splošnih sodišč, ki se nanaša na prejšnjo različico člena 69(1) zakona o organizaciji splošnih sodišč,⁶⁷ s katero je bilo določeno, da se lahko minister za pravosodje odloči odobriti ohranitev sodnikov splošnih sodišč na položaju, potem ko dopolnijo upokojitveno starost,⁶⁸ in za katero se zdi, da je v obravnavani zadevi posebej upoštevna.

50. Sodišče je v teh sodbah pojasnilo, da so zgolj države članice pristojne za odločitev, ali se to podaljšanje opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi redne upokojitvene starosti dovoli ali ne, in da sama okoliščina, da se organom, kot sta predsednik republike (v primeru podaljšanja mandata sodnikov Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče)) in minister za pravosodje (v primeru podaljšanja mandata sodnikov splošnih sodišč), podeli pristojnost za odločanje o odobritvi ali zavrnitvi morebitnega takega podaljšanja, ni dovolj, da se ugotovi obstoj posega v načelo

⁶³ Glej sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točka 112 in navedena sodna praksa).

⁶⁴ Glej sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točka 113 in navedena sodna praksa).

⁶⁵ Šlo je za člen 37 ustawa o Sądzie Najwyższym (zakon o vrhovnem sodišču) z dne 8. decembra 2017 (Dz. U. 2018, pozicija 5).

⁶⁶ In sicer za obdobje treh let, ki ga je mogoče enkrat podaljšati, po dopolnjeni starosti 65 let. Nacionalna ureditev, ki je bila obravnavana v tej zadevi, je vsebovala tudi določbo o znižanju upokojitvene starosti (s 70 na 65 let), ki je bila predmet ločenega očitka Komisije, pa tudi graje Sodišča z vidika kršitve načela neodstavljenosti sodnikov (glej sodbo Neodvisnost vrhovnega sodišča, točka 96).

⁶⁷ V skladu z zadevno sodbo je šlo za različico te določbe, ki je veljala po spremembah, uvedenih z ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (zakon o spremembi zakona o organizaciji splošnih sodišč in nekaterih drugih zakonov) z dne 12. julija 2017 (Dz. U. 2017, pozicija 1452).

⁶⁸ In sicer starost od 60 do 70 let za ženske in od 65 do 70 let za moške. Nacionalna ureditev, ki je bila obravnavana v tej zadevi, je vsebovala tudi določbo o znižanju upokojitvene starosti (s 67 na 60 let za ženske in na 65 za moške), ki pa ni bila predmet ločenega očitka Komisije.

neodvisnosti sodnikov.⁶⁹ Vendar je Sodišče razsodilo, da morajo države članice, če se odločijo za take mehanizme, zagotoviti, da se z vsebinskimi pogoji in postopkovnimi pravili, ki veljajo za tako podaljšanje, ne posega v načelo neodvisnosti sodnikov.⁷⁰

51. Natančneje, Sodišče je v zvezi s temi vsebinskimi pogoji in postopkovnimi pravili razsodilo, da pristojnost, ki je podeljena predsedniku republike oziroma ministru za pravosodje, da odobri ali zavrne nadaljnje opravljanje sodniških funkcij, lahko zlasti pri pravnih subjektih povzroči legitimne dvome v zvezi z zavarovanostjo zadevnih sodnikov pred zunanjimi dejavniki in njihovo nevtralnostjo glede na morda nasprotujoče si interese, o katerih odločajo.⁷¹

52. Sodišče je to ugotovitev v bistvu utemeljilo z okoliščino, da so odločitve o odobritvi ali zavrnitvi morebitnega nadaljevanja opravljanja sodniških funkcij temeljile na preveč nedoločnih merilih, ki jih ni bilo mogoče preveriti, da poleg tega niso bile obrazložene in da jih ni bilo mogoče niti sodno izpodbijati,⁷² kar pa zadeva pristojnost za odločanje ministra za pravosodje, za ta organ ni bil določen noben rok za sprejetje odločitve o prošnji za podaljšanje.⁷³ Sodišče je tudi razsodilo, da pristojnost ministra za pravosodje, da odobri ali zavrne nadaljnje opravljanje sodniških funkcij na splošnih sodiščih, krši zlasti načelo neodstavljalivosti, saj je bila podeljena v splošnejšem okviru reforme, s katero se je znižala redna upokojitvena starost zadevnih sodnikov.⁷⁴

53. V obravnavani zadevi je potrebna presoja, ki je skoraj enaka tisti iz sodbe Neodvisnost splošnih sodišč, pri čemer je treba upoštevati, da je Republika Poljska po tej sodbi spremenila svojo zakonodajo o ohranitvi sodnikov splošnih sodišč na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti, med drugim tako, da je za sodnike znova uvedla predhodno veljavno starost in da je pristojnost za odobritev, pod določenimi pogoji, ohranitve sodnika na položaju po dopolnitvi te starosti podelila KRS in ne več ministrstvu za pravosodje.

3. Presoja okoliščin v obravnavani zadevi

54. Naj v obravnavani zadevi spomnim, da člen 69(1b) zakona o organizaciji splošnih sodišč v delu, ki je upošteven v obravnavani zadevi, določa, da lahko KRS sodniku, ki to želi, odobri, da po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravlja sodniško funkcijo, če je nadaljnje

⁶⁹ Glej v tem smislu sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točka 111) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 119).

⁷⁰ Glej v tem smislu sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točki 110 in 111) in Neodvisnost splošnih sodišč (točki 118 in 119).

⁷¹ Glej v tem smislu sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točka 118) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 124).

⁷² Glej v tem smislu sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točka 114) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 122). Poleg tega je Sodišče v prvi zadevi razsodilo, da sodelovanje KRS, od katerega se zahteva, da predsedniku republike, preden ta sprejme odločitev, poda mnenje, v postopku načeloma lahko prispeva k objektivnosti postopka, vendar da v okoliščinah te zadeve ni bilo tako, saj je KRS na splošno izdajal mnenja bodisi brez vsake obrazložitve bodisi obrazložena povsem formalno (glej sodbo Neodvisnost vrhovnega sodišča, točke od 115 do 117).

⁷³ Glej v tem smislu sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točka 123). V zvezi z, natančneje, neobstojem roka, v katerem je moral minister za pravosodje sprejeti odločitev, je Sodišče ugotovilo, da zadevna določba v povezavi z določbo, ki določa, da če sodnik dopolni redno upokojitveno starost pred koncem postopka v zvezi s podaljšanjem opravljanja njegove sodniške funkcije, zadevna oseba ostane na položaju, dokler se navedeni postopek ne konča, lahko vzdržuje obdobje negotovosti, v kateri je zadevni sodnik, ter je menilo, da je trajanje obdobja, v katerem bi tako lahko sodniki čakali na odločitev ministra za pravosodje po tem, ko so vložili prošnjo za podaljšanje opravljanja svojih sodniških funkcij, prav tako stvar prostega preudarka ministra za pravosodje.

⁷⁴ Glej v tem smislu sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točke od 125 do 130). V zadevi, v kateri je bila izdana ta sodba, je bilo po mnenju Sodišča načelo neodstavljalivosti kršeno zaradi kombinacije ukrepa znižanja upokojitvene starosti in diskrecijske pravice ministra za pravosodje za odobritev ali zavrnitev nadaljnega opravljanja sodniških funkcij na splošnih sodiščih.

opravljanje njegove funkcije v skladu z legitimnim interesom izvajanja sodne oblasti ali pomembnim družbenim interesom, pri čemer upošteva racionalno uporabo osebja splošnih sodišč in potrebe, ki izhajajo iz delovne obremenitve posameznih sodišč.⁷⁵

55. V naslednjih točkah bom ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točki 50 teh sklepnih predlogov, podal smernice glede razlage člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v okoliščinah obravnavane zadeve, pri čemer bom upošteval, prvič, naravo KRS (točka a), in drugič, vsebinske pogoje in postopkovna pravila, ki veljajo za sprejetje njegovih odločitev o ohranitvi sodnikov na položaju (točka b).

a) Narava KRS

56. V zvezi z naravo KRS naj uvodoma spomnim, da je Sodišče v novejši sodni praksi večkrat ugotovilo, da ta organ po nedavnih reformah poljskega pravosodnega sistema ni neodvisen od zakonodajne in izvršilne oblasti.⁷⁶

57. Ta ugotovitev je bila potrjena tudi s sodno prakso ESČP v zvezi s členom 6(1) EKČP. ESČP je namreč v sodbi z dne 8. novembra 2021, Dolińska-Ficek in Ozimek proti Poljski,⁷⁷ ugotovilo, da senat za izredni nadzor ni „z zakonom ustanovljeno sodišče“ in da je Republika Poljska torej kršila člen 6(1) EKČP, ker so bili člani tega senata imenovani na predlog KRS, ki ni neodvisen od zakonodajne in izvršilne oblasti.⁷⁸

58. Poleg tega je do navedene ugotovitve prišlo tudi več najvišjih poljskih sodišč. Na eni strani je namreč Naczelny Sąd Administracyjny (vrhovno upravno sodišče) s sodbama z dne 6. in 13. maja 2021 ugotovilo, da KRS ne zagotavlja zadostnih jamstev neodvisnosti ter da je stopnja njegove odvisnosti od zakonodajnih in izvršilnih organov tako visoka, da ne more biti neupoštevna pri presoji vprašanja, ali sodniki, ki jih izbere, izpolnjujejo objektivne zahteve po neodvisnosti in nepristranskosti iz člena 47 Listine. Na drugi strani je tudi Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) v sklepu z dne 23. januarja 2020 ugotovilo, da KRS ni neodvisen organ, ker je neposredno podrejen političnim organom.⁷⁹

59. Po tem pojasnilu se mi zdi, da v skladu s sodno prakso Sodišča okoliščina – sicer obžalovanja vredna – da je organu, kakršen je KRS, podeljena pristojnost za odločanje o odobritvi ali zavrnitvi morebitnega podaljšanja opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi redne upokojitvene starosti,

⁷⁵ V skladu s členom 69(1) tega zakona mora sodnik, da lahko še naprej opravlja sodniško funkcijo, predložiti tudi potrdilo, sestavljeno v skladu s pogoji, ki veljajo za sodniške kandidate, da mu njegovo zdravstveno stanje omogoča izpolnjevanje sodniških obveznosti, kar pa je pogoj, ki načeloma ne vzbuja pomislekov glede člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, če je njegov namen zgolj zagotoviti, da sodniku njegovo fizično in psihično stanje omogoča nadaljnje opravljanje sodniške funkcije.

⁷⁶ Glej sodbe A. K. (točke od 141 do 152), A. B. (točke od 30 do 135), Disciplinska ureditev za sodnike (točke od 104 do 110) in W. Ž. (točki 149 in 150). Sodišče je med drugim poudarilo, da sta skoraj vse člane KRS v novi sestavi imenovali izvršilna in zakonodajna oblast oziroma so te osebe člani navedenih oblasti, kar povzroči tveganje za večji vpliv te zakonodajne in izvršilne oblasti na KRS ter poseg v neodvisnost tega organa (glej sodbo Disciplinska ureditev za sodnike, točka 104).

⁷⁷ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819 (točke 290, 320 in od 353 do 355). Glej v istem smislu sodbo ESČP z dne 22. julija 2021, Reczkowicz proti Poljski (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, točki 274 in 276).

⁷⁸ Poleg tega je ESČP v sodbi z dne 15. marca 2022, Grzęda proti Poljski (CE:ECHR:2022:0315JUD004357218, točka 348), razsodilo, da je Republika Poljska s tem, da je predčasno prekinila mandat sodnika, člana KRS, ne da bi ta imel dostop do sodnega nadzora nad ukrepom, kršila tudi člen 6(1) EKČP. ESČP je v tem okviru ugotovilo, da so bile poljske reforme pravosodnega sistema, zlasti reorganizacija KRS, namenjene zmanjšanju neodvisnosti sodne oblasti, ki je bila tako izpostavljena poseganju izvršilne in zakonodajne oblasti ter zato občutno oslABLJENA.

⁷⁹ Zadeva BSA I-4110-1/20. Združeni senati Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) so s tem sklepom, ki je bil sprejet na pobudo prvega predsednika tega sodišča po izdaji sodbe A. K., sklenili, da KRS po koncu reforme, ki se je izvajala tekom leta 2017, ni neodvisen in da je sestava, ki vključuje posameznika, imenovanega za sodnika na njegovo priporočilo, v nasprotju z zakonom. Ta sklep je bil obširno upoštevan tudi v sodbi ESČP z dne 22. julija 2021, Reczkowicz proti Poljski (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, točke od 89 do 106).

sama po sebi ni dovolj za ugotovitev obstoja posega v načelo neodvisnosti sodnikov.⁸⁰ Sodišče, ki priznava načelno pristojnost držav članic v zvezi z organizacijo sodstva, namreč sprejema, da zadnjenavedene pri izvajanju te pristojnosti za odločitve, ki so med drugim povezane z imenovanjem ali ohranitvijo sodnikov na položaju, pooblastijo nesodni organ (ki je bodisi neodvisen ali del zakonodajne ali izvršilne oblasti).⁸¹

60. Vendar se je treba v skladu s sodno prakso Sodišča prepričati, da vsebinski pogoji in postopkovna pravila, ki se uporabljajo za sprejetje takšnih odločitev, pri pravnih subjektih ne morejo ustvariti legitimnih dvomov v zvezi z zavarovanostjo zadevnih sodnikov pred zunanjimi dejavniki in njihovo nevtralnostjo glede na nasprotujoče si interese,⁸² kar bom preučil v nadaljevanju.

b) Vsebinski pogoji in postopkovna pravila za sprejetje odločitev o ohranitvi sodnikov na položaju

61. V zvezi z vsebinskimi pogoji in postopkovnimi pravili, ki veljajo za sprejetje odločitev o ohranitvi sodnikov na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti, naj spomnim, da je v skladu z različico člena 69(1b) zakona o organizaciji splošnih sodišč, ki je bila predmet sodbe Neodvisnost splošnih sodišč,⁸³ minister za pravosodje lahko sodniku odobril, da še naprej opravlja sodniško funkcijo, „pri čemer [je] upošteva[l] racionalno uporabo osebja splošnih sodišč in potrebe, ki izhajajo iz delovne obremenitve posameznih sodišč.“ Sodišče je na eni strani menilo, da so ta merila preveč nedoločna in da jih ni mogoče preveriti, pri čemer je grajalo tudi to, da odločitve ni bilo treba obrazložiti in da je ni bilo mogoče sodno izpodbijati, na drugi strani pa je grajalo to, da ni bil določen rok, v katerem je moral minister za pravosodje sprejeti odločitev.⁸⁴

62. Na prvem mestu, v zvezi z vsebinskimi pogoji ugotavljam, da različica člena 69(1b) zakona o organizaciji splošnih sodišč, ki se obravnava v zadevi v glavni stvari, določa, da lahko KRS sodniku odobri, da še naprej opravlja sodniško funkcijo, „če je nadaljnje opravljanje njegove funkcije v skladu z legitimnim interesom izvajanja sodne oblasti ali pomembnim družbenim interesom, pri čemer upošteva racionalno uporabo osebja splošnih sodišč in potrebe, ki izhajajo iz delovne obremenitve posameznih sodišč“. V zadevni določbi je torej v primerjavi s prejšnjo različico dodan pogoj, da mora biti nadaljnje opravljanje sodniške funkcije „v skladu z legitimnim interesom izvajanja sodne oblasti ali pomembnim družbenim interesom“.

63. Dvomim pa, da so merila, na katerih temelji sklep KRS, s to dodatno pojasnitvijo opredeljena tako, da omejujejo polje proste presoje, ki ga je grajalo Sodišče.⁸⁵

⁸⁰ Sodišče je že razsodilo, da okoliščina, da v sestavi organa, kot je nacionalni sodni svet, ki je vključen v postopek imenovanja sodnikov, prevladujejo člani, ki jih izbere zakonodajna oblast, sama po sebi ne more povzročiti dvoma o neodvisnosti sodnikov, ki so imenovani na koncu tega postopka (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, točki 55 in 56). Ta ugotovitev je poleg tega v skladu s sodno prakso Sodišča, ki je ugotovilo, da niti pristojnosti predsednika republike, da odloči o podalžanju mandata sodnikov Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), na eni strani niti ministra za pravosodje, da odloči o podalžanju mandata sodnikov splošnih sodišč (na podlagi prejšnje ureditve), na drugi strani same po sebi ne zadostujejo, da se ugotovi obstoj posega v načelo neodvisnosti sodnikov (glej sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točki 108 in 110) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 119)).

⁸¹ Sodna praksa Sodišča je v tem pogledu v skladu s sodno prakso ESČP, v skladu s katero imenovanje sodnikov, ki ga izvajajo organi, ki so del izvršilne oblasti, v bistvu ne vzbujata upravičenih dvomov glede neodvisnosti sodnikov, če ti po imenovanju pri sprejemanju odločitev niso pod vplivom ali pritiskom (glej med drugim sodbo ESČP z dne 30. novembra 2010, Henryk Urban in Ryszard Urban proti Poljski, CE:ECHR:2010:1130JUD002361408, točka 49).

⁸² Glej po analogiji sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča (točki 108 in 110) in Neodvisnost splošnih sodišč (točka 119).

⁸³ Glej tudi opombo 66 teh sklepnih predlogov.

⁸⁴ Glej sodbo Neodvisnost splošnih sodišč (točki 122 in 123).

⁸⁵ Vsebinsko nacionalnih zakonov in drugih predpisov je seveda treba presojati ob upoštevanju razlage, ki jo v zvezi s tem podajo nacionalna sodišča (glej v tem smislu sodbo z dne 18. julija 2007, Komisija/Nemčija, C-490/04, EU:C:2007:430, točka 49 in navedena sodna praksa), kar mora storiti predložitveno sodišče, pri čemer mora upoštevati tudi morebitni obstoj sodne prakse senata za izredni nadzor, na katero se sklicuje poljska vlada in ki bi natančno pojasnila uporabo navedenih meril.

64. Na drugem mestu, v zvezi s postopkovnimi pravili se mi najprej zdi, da nova ureditev tako kot prejšnja, ki jo je Sodišče grajalo, ne določa roka, v katerem mora KRS sprejeti sklep, saj je poljska vlada v pisnih stališčih in na obravnavi pojasnila samo, da v skladu s členom 69(1b), zadnji stavek, zakona o organizaciji splošnih sodišč, če sodnik dopolni upokojitveno starost pred koncem postopka v zvezi z njegovim nadaljnjim opravljanjem sodniške funkcije, ostane na položaju, dokler se navedeni postopek ne konča.

65. Nato se mi zdi, da morajo biti taki sklepi, ker se zanje uporablja člen 42(1) in (2) zakona o KRS, kar mora preveriti predložitveno sodišče, obrazloženi v roku enega meseca od njihovega sprejetja, s čimer bi načeloma moralo biti ustrezno odgovorjeno na graje, ki jih je glede tega v zvezi s prejšnjo ureditvijo izrazilo Sodišče.

66. Nazadnje, kot je dokazano v postopku v glavni stvari, je zoper sklep KRS, v nasprotju s prejšnjo ureditvijo, mogoče vložiti pritožbo pri senatu za izredni nadzor,⁸⁶ katerega neodvisnost je bila sicer predmet številnih graj.⁸⁷

67. Če povzamem, brez poseganja v preverjanja, ki jih mora na podlagi zgornjih navedb opraviti predložitveno sodišče, dvomim, da mehanizem soglasja KRS za ohranitev sodnikov na položaju po dopolnitvi upokojitvene starosti, ponuja zadostna jamstva neodvisnosti v razmerju do zakonodajne in izvršilne oblasti ob upoštevanju vseh upoštevanih dejanskih in pravnih elementov, ki se nanašajo tako na pogoje, v katerih so bili člani tega organa imenovani, kot na način, kako ta organ dejansko opravlja svojo vlogo.

68. Predlagam torej, naj se na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero je učinkovanje izjave sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, odvisno od soglasja organa, za katerega je bilo dokazano, da ni neodvisen od zakonodajne ali izvršilne oblasti, in ki svoje odločitve sprejema na podlagi nejasnih in težko preverljivih meril.

C. Drugo vprašanje za predhodno odločanje

69. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali člen 19(1), drugi pododstavek, PEU nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je člen 69 zakona o organizaciji splošnih sodišč, ki se razlaga tako, da določa prekluzijo prepozno vložene izjave volje za nadaljevanje opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi upokojitvene starosti, neodvisno od okoliščin in učinkov neupoštevanja zadevnega roka.

⁸⁶ Kot je na obravnavi pojasnila poljska vlada in brez poseganja v preverjanja, ki jih mora opraviti predložitveno sodišče, je to razvidno iz člena 44(1) zakona o KRS, v skladu s katerim lahko udeleženelec v postopku v bistvu vložijo pritožbo zoper sklep KRS pri Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče), in člena 26 zakona o vrhovnem sodišču, v skladu s katerim je za tovrstne pritožbe pristojen senat za izredni nadzor. Vendar bo treba upoštevati spremembe, ki so bile v to določbo vnesene z ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (zakon o spremembi zakona o organizaciji sodišč splošne pristojnosti, zakona o vrhovnem sodišču in nekaterih drugih zakonov) z dne 20. decembra 2019 (Dz. U. 2020, pozicija 190), ki je začel veljati 14. februarja 2020. Ta določba, kakor je bila spremenjena, je predmet tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jo je vložila Komisija (zadeva C-204/21), v zvezi s katero trenutno postopek še poteka (glej sklep podpredsednice Sodišča z dne 14. julija 2021, Komisija/Poljska, C-204/21 R, EU:C:2021:593, in sklepne predloge generalnega pravobranilca A. M. Collinsa v zadevi Komisija/Poljska, C-204/21, EU:C:2022:991).

⁸⁷ Napotujem na očitke glede neobstoja neodvisnosti senata za izredni nadzor, ki so jih navedli nekateri intervenienti v okviru razprave o njegovi opredelitvi kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU (glej med drugim točke od 30 do 37 teh sklepnih predlogov), pri čemer opozarjam, da je za presojo načela neodvisnosti sodišča v okviru člena 267 PDEU potrebna drugačna presoja od tiste, ki se zahteva v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU in člena 47 Listine (glej točke od 19 do 23 teh sklepnih predlogov).

70. Naj spomnim, da zadevna nacionalna ureditev, ker vpliva na trajanje mandata sodnikov splošnih sodišč, spada na področje uporabe načela neodstavljenosti sodnikov, ki je neločljivo povezano z načelom neodvisnosti sodišča v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU.⁸⁸

71. Poleg tega je treba združljivost navedene določbe z načelom neodvisnosti, ker ni podrobnih pravil na ravni Unije, preučiti ob upoštevanju načel procesne avtonomije in učinkovitosti.⁸⁹

72. V obravnavani zadevi uvodoma ugotavljam, da Komisija v okviru zadev, v katerih sta bili izdani sodbi Neodvisnost vrhovnega sodišča⁹⁰ in Neodvisnost splošnih sodišč⁹¹, ni grajala določbe, ki je analogna zadevni določbi.

73. Vendar, kot navaja Komisija v pisnih stališčih, so jasni in predvidljivi roki, v katerih mora zadevni sodnik izraziti voljo za nadaljnje opravljanje dela na svojem delovnem mestu po dopolnitvi upokojitvene starosti, objektivne postopkovne zahteve, ki lahko prispevajo k pravni varnosti in objektivnosti celotnega postopka odobritve nadaljnega opravljanja sodniške funkcije. V obravnavani zadevi ugotavljam, da je zadevni rok, ki začne teči, ko sodnik dopolni starost 64 let, in se izteče šest mesecev pred dopolnitvijo 65. leta starosti, prvič, določen glede na dogodek, ki ga zadevni sodnik zelo dobro pozna, in sicer njegov 65. rojstni dan, in drugič, dovolj dolg, da lahko ta sodnik sprejme premišljeno odločitev glede priložnosti, da izrazi voljo za nadaljnje opravljanje svoje funkcije.

74. Zato po eni strani menim, da je prekluzivni učinek tega roka jasna postopkovna zahteva, ki lahko prispeva k objektivnosti postopka in pravni varnosti v korist dobre organizacije pravosodnega sistema.

75. Po drugi strani, glede neobstoja možnosti razglasitve ponovnega začetka teka tega roka, ki povzroči, da nobena izjava, predložena po izteku tega roka, ni dopustna, ugotavljam, da sodniki zaradi tega neobstoja načeloma niso pod nobenim zunanjim pritiskom ali vplivom, poleg tega pa je KRS odvzeta možnost izvajanja diskrecijske pravice.

76. Edini pomislek, ki bi ga bilo po mojem mnenju morda možno izraziti v zvezi s členom 69 zakona o organizaciji splošnih sodišč, se nanaša na sorazmernost absolutnega prekluzivnega roka, ki med drugim ne upošteva načela nujnosti ali višje sile, če to potrди predložitveno sodišče.

⁸⁸ Glej točke od 44 do 48 teh sklepnih predlogov.

⁸⁹ Glej sodbo z dne 21. decembra 2021, *Randstad Italia* (C-497/20, EU:C:2021:1037, točka 58 in navedena sodna praksa). Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da so zgolj države članice pristojne za odločitev, ali se podaljšanje opravljanja sodniške funkcije po dopolnitvi redne upokojitvene starosti dovoli ali ne, pri čemer pa morajo zagotoviti, da se s pogoji in pravili, ki veljajo za tako podaljšanje, ne posega v načelo neodvisnosti sodnikov (glej točko 50 teh sklepnih predlogov).

⁹⁰ Glej točko 15 te sodbe.

⁹¹ Glej točko 9 te sodbe. Opozoriti je treba, da je takrat veljavna zakonodaja določala, da mora sodnik izjavo volje za nadaljevanje opravljanja sodniške funkcije poslati najpozneje šest mesecev pred dopolnitvijo upokojitvene starosti.

77. Vendar se mi zdi, prvič, da ta položaj v okoliščinah obravnavane zadeve ostaja hipotetičen, saj v predložitveni odločbi ni naveden noben primer višje sile niti kakršen koli izredni element, ki bi zadevnemu sodniku lahko preprečil pravočasno predložitev izjave,⁹² in drugič, da bi bilo morebitni pojav položaja, ki ni odvisen od volje zadevnega sodnika in ki bi temu preprečeval spoštovanje prekluzivnega roka, vsekakor treba pretehtati glede na zahteve organizacije sodstva.⁹³

78. Zato se mi ne zdi, da v okoliščinah obravnavane zadeve zadevna nacionalna določba posega v načelo neodvisnosti sodišča, kar mora preveriti predložitveno sodišče, kot je bilo navedeno zgoraj.

79. Skratka, predlagam, naj se na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki se razlaga tako, da je prepozno vložena izjava sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, brez učinka ne glede na okoliščine, v katerih je prišlo do neupoštevanja roka, in pomen tega neupoštevanja za postopek o soglasju za nadaljnje opravljanje sodniške funkcije, če je ta ureditev v skladu z načelom sorazmernosti.

V. Predlog

80. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je postavilo Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska), odgovori:

1. Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero je učinkovanje izjave sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, odvisno od soglasja organa, za katerega je bilo dokazano, da ni neodvisen od zakonodajne ali izvršilne oblasti, in ki svoje odločitve sprejema na podlagi nejasnih in težko preverljivih meril.
2. Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU je treba razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki se razlaga tako, da je prepozno vložena izjava sodnika, da želi po dopolnitvi upokojitvene starosti še naprej opravljati sodniško funkcijo, brez učinka ne glede na okoliščine, v katerih je prišlo do neupoštevanja roka, in pomen tega neupoštevanja za postopek o soglasju za nadaljnje opravljanje sodniške funkcije, če je ta ureditev v skladu z načelom sorazmernosti.

⁹² Kot je bilo navedeno v točki 8 teh sklepnih predlogov, pritožnik trdi, da prekluzivnega roka v bistvu ni spoštoval zaradi velike delovne obremenitve.

⁹³ Naj zlasti spomnim, da je Sodišče razsodilo, prvič, da je od uporabe predpisov Unije v zvezi s procesnimi roki mogoče odstopiti le v povsem izjemnih okoliščinah, saj stroga uporaba teh pravil omogoča izpolnjevanje zahtev po pravni varnosti in nujni preprečitvi vsakršne diskriminacije ali vsakršnega samovoljnega ravnanja pri izvajanju sodne oblasti (glej v tem smislu sodbo z dne 26. novembra 1985, Cockerill-Sambre/Komisija, 42/85, EU:C:1985:471, točka 10), in drugič, da pojma višje sile in nepredvidenih okoliščin vsebujeta objektivni element, ki se nanaša na neobičajne okoliščine, na katere pritožnik nima vpliva, in subjektivni element, ki od njega zahteva, da se varuje pred posledicami neobičajnega dogodka s tem, da sprejme potrebne ukrepe brez pretiranih žrtev. Pritožnik mora zlasti skrbno spremljati potek začetega postopka in predvsem izkazati skrbnost glede spoštovanja določenih rokov (glej sodbo z dne 15. decembra 1994, Bayer/Komisija, C-195/91 P, EU:C:1994:412, točka 32). Na primer, zdi se mi očitno, da se organi, odgovorni za upravljanje osebja splošnih sodišč, od določenega trenutka dalje ne bodo več mogli učinkovito soočiti z ohranitvijo sodnika na položaju ali njegovo zamenjavo in da zato niti načelo višje sile, za katero sicer ne gre v obravnavani zadevi, ne bi moglo upravičiti podaljšanja roka za vložitev prošnje za ohranitev na položaju na datum, ki je preblizu dnevu, ko zadevna oseba dopolni upokojitveno starost.